

akarjuk ezért a hiányosságért elmarasztalni. A Ganz-MÁVAG műszaki könyvtárának vezetője helyesen tenné, ha a gyár mozgalmi szerveihez, a gyár üzemi lapjához fordulna segítségért,* és az eddiginél is jobban szorgalmazná a hathatósabb műszaki propagandát. /Lehetetlen az összefüggést nem meglátni az ujitómozgalom és a műszaki könyvtárak között; a Ganz-MÁVAG-ban például az ujitómozgalom jelenlegi eredménye korántsem kielégítő./

A könyvtárosok döntő többsége foglalkozását nem csak kenyérkereseti forrásnak, hanem hivatásnak tekinti. Nem tulzás, ha azt állítjuk, hogy egy üzemben, ahol műszaki könyvtár van, a könyvtáros figyelemreméltó hatást gyakorolhat az ujitómozgalomra; tevékenységével közvetve vagy közvetlen a műszaki fejlesztést hatékonyan segítheti.

Tokár Péter

X-X-X-X-X

EGY FELÜLVIZSGÁLAT NYOMÁBAN...

Az Országos Műszaki Könyvtár mint a műszaki termelési könyvtárhálózat központja 1959 tavaszán felülvizsgálta a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium /továbbiakban KPM/ szakkönyvtárait. A vizsgálatnak a Posta szakkönyvtáraitra vonatkozó észrevételeit az "MKT" múlt évi 2.számában ismertettük. Az alábbiakban főleg a Közlekedési Központi Szakkönyvtár /továbbiakban Közlekedési Szakkönyvtár/ működésével, megoldott és megoldandó feladataival kívánunk foglalkozni.

A Közlekedési Dokumentációs Vállalat keretében működő Közlekedési Szakkönyvtár 1955-ben létesült; kezdeti eredményes munkáját, fejlődését az 1956 végén bekövetkezett létszámcsökkenés hosszabb időre megakasztotta.

A Művelődésügyi Minisztérium 103/1958. sz. utasítása a KPM egyedülálló, sajátos jellegének figyelembe vételével három szakkönyvtárra - MÁV, Posta, Közlekedési Szakkönyvtár - ruházta az alközponti teendőket. A KPM viszont abban az időben még nem figyelt fel eléggé, és nem fordított kellő gondot szakkönyvtárainak működésére, nem határolta el, nem jelölte ki világosan és egyértelműen az egyes könyvtári alközpontok munkaterületét, hatáskörét.

Az elvi és gyakorlati kérdések tisztázatlansága elsősorban a Közlekedési Szakkönyvtár munkájában éreztette kedvezőtlen hatását, amelynek működési területe nem olyan zárt egység, mint a vasúté vagy a postáé. Növelte a problémát még az is, hogy e szakkönyvtárnak 1959-ig mindössze egyetlen könyvtári dolgozója volt.

Mindennek következtében az alközponti tevékenység csak 1959-ben kezdett immár két könyvtári munkatérrel, - még ugyan korlátozott mértékben, - a gyakorlatban is kibontakozni.

E kibontakozás meggyorsítását szolgálta az említett könyvtári ellenőrzés, amellyel kapcsolatban tapasztalatait a közlekedési tárca illetékesei előtt a felülvizsgálatot végző bizottság részletes jelentésben tárta fel. Ennek eredményeképpen a KPM Könyv- és Folyóirat Szakbizottsága két alkalommal is foglalkozott a minisztérium szakkönyvtárügyével. A jelentés javaslatait - amelyek között az alábbi problémák szerepeltek;

a Közlekedési, ill. a MÁV, Posta könyvtári alközpontok funkciójának minisztériumi utasítás formájában történő meghatározása,

a műszaki fejlesztés színvonalának növelése érdekében a szakkönyvtárak megfelelő működéséhez szükséges létszám és helyiség biztosítása,

a tárca szakkönyvtári területét érintő könyvtári utasítás kiadása, amely irányelveivel e könyvtárak működését szabályozza -,

a szakbizottság alapos megfontolás után elfogadta, és elhatározta a könyvtári utasítás kiadását.

A közlekedési alközpont a felülvizsgálat hatására még 1959-ben megkezdte a könyvtárlátogatásokkal egybekötött módszertani irányítást a felkeresett szakkönyvtáraknak nyújtott gyakorlati segítség, útmutatások által. Az alközpont irányító munkája 1959-ben még nem volt átfogó jellegű, sem kellően tervszerű. Ez az idő az alközpont újjászületésének, a fontos elvi kérdések tisztázásának időszaka volt.

1960 elején került sor elsődlegesen a hálózat szakkönyvtárosa-inak összehívására - a módszertani irányító munka hatékonyabbá tétele érdekében. A jól sikerült, hasznos tapasztalatokat nyújtó értekezleten a könyvtárosokat érdeklő és érintő kérdéseket vitattak meg.

Jól oldotta meg az alközpont az idei év egyik legfontosabb feladatát, a tárca egész területére vonatkozó szakkönyvtári irányelveket tartalmazó minisztériumi utasítás kidolgozását. /Együttal elkészítette az utasítás mellékletéül a szakkönyvtárak minta működési szabályzatát is./

A májusban megjelent rendelkezés jelentősége döntően az, hogy rendszerbe foglalja a tárca szakkönyvtári helyzetét, megszabja a fenntartó intézmények és a szakkönyvtárak tennivalóit, működési irányelveket ad. Pontosan kijelöli a három könyvtári alközpont munkaterületét és funkcióját. A hálózati alközpontok

feladatává teszi a szakterületén folyó dokumentációs munkák irányítását és e tevékenység összehangolását, továbbá elrendeli a dokumentációs részlegek egyesítését a szakkönyvtárakkal. Az utasítás meghatározza az egyes szakkönyvtárak feladatait is. A könyvtáraknak kell gondoskodniuk a műszaki fejlesztés érdekében a szükséges szakirodalom beszerzéséről és annak minél szélesebb körű használatáról. A felügyeleti szerv tartozik a szakkönyvtári munka hatékony elvégzésének, a jelen és a távlati feladatok végrehajtásának segítésére a szakkönyvtárral műszaki- fejlesztési terveit közölni. A kétezer kötetnél nagyobb állományú könyvtárak számára külön könyvtárhelyiség, biztosítását, ötezer kötetten felül pedig önálló olvasóterem létesítését írja elő. Ennek a nem elhanyagolható pontnak megvalósításáért köteles a fenntartó szerv a szakkönyvtárak helyiségviszonyait megvizsgálni, a működéshez szükséges helyiségeket biztosítani. Rendezi az utasítás a szakkönyvtárak felügyeletét is, a könyvtárakat egységesen minden vállalatnál /intézménynél/ a műszaki-fejlesztési osztály felügyelete alá helyezi.

Személyzeti kérdésekre vonatkoznak a következő intézkedések: ha a könyvtár forgalma szükségessé teszi, a kétezer kötetet meghaladó állományú szakkönyvtárban legalább 1, az öt-tízezer kötetes könyvtárban legalább 2, ennél nagyobb állományú könyvtárakban további 1 főfoglalkozású könyvtáros alkalmazását tartja célszerűnek. A főfoglalkozású könyvtárosok, mintahogyan az országos rendelkezés is előírja, alapfokú könyvtárosi vizsgát kötelesek letenni; a főfoglalkozású könyvtárosokat munkaidejük alatt más feladattal nem szabad megbízni. A társadalmi munkás könyvtárosok - akik tevékenységük nagy részét hivatali időn túl végzik - külön díjazásban részesíthetők.

Kimondja az utasítás, hogy a szakkönyvtárak a hálózati alközpont támogatásával szervezzék meg a könyvtárközi kölcsönzést, valamint ahol arra az intézmény saját kiadványai lehetőséget adnak, folytassanak nemzetközi kiadványcserét. A rendelkezések kitérnek arra is, hogy a szakkönyvtárak az OMK szolgáltatásait tartoznak igénybe venni, gondoskodva ezeknek a szakemberek körében történő felhasználásáról.

Befejezésül foglalkozik az utasítás az üzemi műszaki könyvtárak és az üzemi szakszervezeti könyvtárak kapcsolatával is. Az üzemi szakkönyvtárak és szakszervezeti könyvtárak állományát, nyilvántartásait - megegyezés esetén közös helyiségben, azonos könyvtáros vezetésével - egymástól elkülönítve kell kezelni. A két könyvtár állományfejlesztési tervét a párhuzamos beszerzés elkerülése végett egyeztetesse. Ugy véljük, hogy igen hasznos ennek a kérdésnek a rendezése is, tudomásunk szerint a többi ipari tárca rendeleti uton még nem foglalkozott ezzel a fontos és aktuális szakmai problémával.

Ez a szakkönyvtári tevékenység szinte egészét felölelő, alaposan kimunkált, gondos rendelkezés hivatott orvosolni a tárca szakkönyvtári problémáit. A könyvtári utasításban foglaltak a közlekedési könyvtári hálózat kulcskérdései, amelyeknek végrehajtása, ellenőrzése az alközpontok többéves programja.

Összefoglalóul azt a következtetést vonhatjuk le, hogy ma már minden jel arra mutat, hogy a közlekedési alközpont hosszú vajudás után valójában létrejött, feladatkörét világosan meghatározták, és fontosságuknak megfelelően helyesen tüzték ki. A Közlekedési Szakkönyvtár tevékenységének jellegét és irányát pozitívan értékelhetjük. Ha a KPM utasítása végrehajtásához szükséges segítséget megadja, az alközpont a közlekedési ágazat műszaki fejlesztését a maga, ill. hálózata munkájával eredményesen segítheti. Hozzá járulna a további fejlődéshez az is, ha sikerülne az alközpontnak a munkamegosztást illető legjobb szervezeti formát megvalósítani. Kivánatos volna más ipari tárcák könyvtári gyakorlatához hasonló /ld. Könnyűipari Alközpont és iparági központi könyvtárai, ruha, -bőr, -papír stb./ szervezeti keret kialakítása, amelyben az alközpont irányításával a profilnak megfelelő kutató- vagy tervezőintézeti szakkönyvtárak /ATUKI, UKI, UVATERV/ a közlekedési ágazat egyes könyvtáraival közvetlenül foglalkoznának, betöltve az iparági központi könyvtárak szerepét. Az érintett szakkönyvtárak alkalmasak e feladat elvégzésére, és ha fenntartó hatóságaik elképzelésünkkel egyetértenek, bizonyára el is vállalnák ezt a szakkönyvtári munkát előbbre vivő tevékenységet.

A már eddig is tapasztalható kedvező változásból a KPM területén végül azt a következtetést is levonhatjuk, hogy a könyvtári felülvizsgálat mint a módszertani munka egyik jól bevált formája, ebben az esetben is hasznosnak bizonyult. Hozzájárult az adott területen a szakmai kérdések megoldásának segítségén kívül, a könyvtárak felügyeleti szerveivel való jobb együttműködéshez, a központi szolgáltatások használatának gyakorlati megismeréséhez, valamint a tapasztalatok kioszereléséhez. / -- /

X-X-X-X-X